

ПОНЯТТЯ ТА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Олександр Володимирович НЕСТЕРЕНКО,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Починаючи розгляд основного питання зазначимо, що національна безпека України – це рівень захищеності населення держави, його основних інтересів, прав і свобод, а також стратегічно важливих сфер діяльності українського суспільства (системних елементів національної безпеки), який забезпечується шляхом державного управління даними елементами, здійснюваного за допомогою законодавчо визначених заходів і

© Нестеренко О. В., 2020

засобів. Відповідно до представленого визначення національної безпеки, є структурованим явищем, яке включає в себе відповідні складові елементи. можна стверджувати, що до складових елементів національної безпеки відноситься: економіка та фінанси; правоохоронна діяльність; соціальна та політична сфера; інформаційні технології, енергетика, екологічна сфера, оборонна, а також територіальна оборона. Останній елемент є одним із найбільш важливих в контексті забезпечення національної безпеки України, адже в рамках саме цієї сфери передбачено виявлення, запобігання та протидія специфічним за своєю суттю загрозам, наприклад, розвідувально-підривній діяльності диверсійних підрозділів, порушенням правового режиму захисту державного кордону та іншим, обумовлених сучасним вектором територіальної оборони. Вказаний аспект підкреслює необхідність більш детального розгляду територіальної оборони з наукової позиції та її подальшого відмежування від інших, суміжних правових категорій та явищ.

Слід відмітити, що термін «територіальна оборона» характеризується особливим змістовним навантаженням. З метою здійснення більш ґрунтовного аналізу категорії, що ним описується, доцільно виділити складові елементи зазначеного поняття. Термін можна умовно поділити на два окремі слова, кожне з яких має власний зміст, а саме: «територіальний» і «оборона». Останнє поняття часто ототожнюють або плутають із такими словами як «захист» та «охорона», що є на наш погляд грубою помилкою, адже змістовне навантаження усіх представлених слів є досить різним.

Незважаючи на той факт, що територіальна оборона є правовою категорією, дію якої обмежено певною місцевістю, задля захисту останньої від зовнішньої військової агресії, її плануванням та організацією займаються вищі державні органи влади та військового командування. Даний факт дозволяє виділити загальнодержавний рівень територіальної оборони. Слід відмітити, що в рамках останнього, здійснюється розробка практичної конструкції територіальної оборони, окреслюється політичний вектор її розвитку, удосконалюється механізм правового регулювання. По суті, на загальнодержавному рівні вирішуються питання щодо основного кола суб'єктів досліджуваної категорії, їх повноважень, а також завдання, реалізацією яких вони повинні займатися.

Нормативною основою загальнодержавного рівня територіальної оборони є акти Президента України, зокрема Положення про територіальну оборону України. Цей документ регулює питання взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронними органами, військовими формуваннями та місцевими органами виконавчої влади з приводу організації територіальної оборони та реалізації передбачених нею заходів. Окрім цього, значну роль на загальнодержавному рівні територіальної оборони відведено Генеральному Штабу Збройних Сил України, який займається плануванням територіальної оборони, відповідає за підготовку правоохоронних органів, військових формувань у даній сфері тощо. Для виконання покладених на Генеральний штаб завдань із організації і планування територіальної оборони, останній має право:

- залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх

керівниками), вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за їх згодою) для розгляду питань, що належать до компетенції Генерального штабу;

- одержувати в установленому законодавством порядку безоплатно від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, зокрема від органів статистики – статистичні дані, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

- залучати до проведення навчань за попереднім погодженням із керівниками інших військових формувань, правоохоронних органів, Державної спеціальної служби транспорту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації їх органи управління, з'єднання, військові частини і підрозділи, призначені для підпорядкування органам військового управління в особливий період та виконання завдань територіальної оборони відповідно до вимог законодавства, а також представників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування і таке інше.

Доцільно також відмітити, що Генеральний Штаб в процесі планування і організації територіальної оборони взаємодіє в установленому порядку з органами державної влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, з органами місцевого самоврядування, органами військового управління Збройних Сил інших держав, а також підприємствами, установами та організаціями.

Отже, на загальнодержавному рівні територіальної оборони здійснюється формування даної категорії, а також загальне окреслення повноважень та інших аспектів взаємодії між її суб'єктами.

Аналіз системи національної безпеки України показав, що її елементами виступають стратегічно важливі сфери діяльності, в контексті яких виникнення загроз може привести до крайнє негативних наслідків, що можуть порушити: економіко-фінансове становище держави, вплинути на соціальний сектор і таке інше. Територіальна оборона, як одна із сфер національного інтересу, виступає системним елементом національної безпеки України. Необхідно також вказати, що сучасна структура нормативно-правових актів не містить документів у своєму складі які б безпосередньо регулювали територіальну оборону, а також належним чином пояснювала зміст передбачених нею заходів. Таким чином, урахувавши виключне значення вказаної категорії для національної безпеки, ми пропонуємо створити окремий законодавчий акт, який би регулював її правовий статус, а також: розкривав у своїх положеннях поняття «територіальна оборона»; пояснював зміст заходів, які входять до складу категорії; чітко перелічував суб'єктів реалізації подібних заходів; закріплював повноваження місцевих органів влади у сфері територіальної оборони. Створення окремого законодавчого акту дозволить побудувати більш якісну і повну теоретико-правову конструкцію територіальної оборони та удосконалити механізм застосування останньої.